

NADLEŚNICTWO
LEŻAJSK

Ścieżka edukacyjno - przyrodnicza
„Ostoja Bobrowa”
w leśnictwie Jelna

Przewodnik terenowy

Wiedza ekologiczna społeczeństwa jest gwarantem skutecznej ochrony przyrody. Należy ją kształtować już od najmłodszych lat. Teoretycznie - w szkole i praktycznie w trakcie zajęć na ścieżkach edukacyjno - przyrodniczych, przy zwiedzaniu parków narodowych i rezerwatów przyrody, muzeów przyrodniczych i wystaw oraz podczas spotkań i wycieczek z leśnikami.

Las jest naszym najważniejszym bogactwem narodowym a także ozdobą krajobrazu. W Polsce lasy są ogólnie dostępne dla społeczeństwa. Ich rola zmieniała się na przestrzeni wieków. Obecnie funkcje produkcji drewna ustępują funkcjom ochronnym, przyrodniczym i rekreacyjnym.

Las jest:

środowiskiem życia dla wielu gatunków roślin i zwierząt,
pochłania ogromne ilości zanieczyszczeń i produkuje tlen,
hamuje siłę wiatrów i szybkość spływu wód powierzchniowych,
pełni poważną rolę w retencji wodnej i powstrzymuje erozję gleb,
daje wypoczynek ludziom w trakcie spacerów i zbioru owoców runa leśnego i grzybów,
dostarcza wrażeń estetycznych,
dostarcza cennego drewna dla budownictwa, meblarstwa, produkcji papieru i na opał.

Lasy Nadleśnictwa Leżajsk zajmują powierzchnię ponad 16 500 ha i powstały z dawnych majątków ziemskich: Potockich, Lubomirskich, Nowińskiego. Są położone w makroregionie Kotliny Sandomierskiej. Dominują tu gleby bielicoziemne - ok. 54% i gleby brunatnoziemne - ok. 26%.

Nadleśnictwo jest podzielone na 3 obręby: Leżajsk, Dąbrówki i Kuryłówek oraz 12 leśnictw. Największe rzeki to - San i Wisłok z większymi dopływami: Trzebośnicą, Tarlaką, Złotą. Krajobraz jest równinny, tylko miejscami pofałdowany z niewielkimi wzniesieniami od 180 do 240 m n.p.m.

W leżajskich lasach są reprezentowane praktycznie wszystkie gatunki drzew występujące w Polsce. Dominuje sosna - 75% pow., następnie buk - 7%, dąb - 4%, olcha - 4%. Występuje także: brzoza, jodła, świerk, modrzew, grab, jesion, wiąz, osika, lipa i inne.

Spotkać tu możemy też gatunki introdukowane z innych krajów, czy kontynentów: daglezja, jodła olbrzymia, żywotnik olbrzymi, sosna czarna i wejmutka, dąb czerwony, orzech czarny.

"Las Klasztorny"

Rezerwat "Kołacznia"

Głuszc

Ochrona przyrody.

Obiekty i obszary szczególnie cenne przyrodniczo zostały objęte różnymi formami ochrony prawnej:

pomniki przyrody - 72 drzewa, m. in. buki, modrzewie, lipy, sosny,

rezerваты przyrody:

"**Las Klasztorny**" - pow. 39,49 ha - prezentuje dobrze zachowany fragment Puszczy Sandomierskiej z ponad 200 letnimi bukami, jodłami i sosnami oraz stanowiskiem zimoziółu północnego.

"**Zmysłówka**" - pow. 2,44 ha - obejmuje bogaty las mieszany z udziałem modrzewia polskiego. Rosną tutaj też sędziwe dęby i buki.

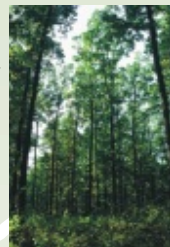
"**Wydrze**" - pow. 14,64 ha - chroni jeden z najcenniejszych w skali kraju drzewostan modrzewia polskiego. Drzewa osiągają tu wysokość 40 metrów.

"**Suchy Łuk**" - pow. 9,97 ha - jest to rezerwat torfowiskowo-bagienny. Obejmuje torfowisko wysokie z roślinkami, bagnem zwyczajnym, modrzewnicą, żurawiną, wełnianką.

"**Brzyska Wola**" - pow. 154,93 ha - chroni drobne drzewostany sosnowo-dębowe. W runie występują, m. in. lilia złotogłów, podkolan biały i rozległe łany konwalii majowej.

"**Kołacznia**" - pow. 0,10 ha - rezerwat jest położony na terenie lasów prywatnych. Chroni jedyne w Polsce naturalne stanowisko azalii pontyjskiej.

Nadleśnictwo Leżajsk słynie również z cennych inicjatyw przyrodniczych. Od 1994 r. istnieje tutaj jedyna w Polsce półnaturalna hodowla wolierowa głuszcza. Nadzór naukowy sprawują pracownicy AR w Lublinie pod kierunkiem prof. Romana Dziedzica. Sukces hodowli został potwierdzony w 2001 r. udaną reintrodukcją głuszców do wybranych biotopów leśnych Nadleśnictwa Narol.

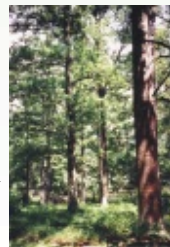
"Zmysłówka"

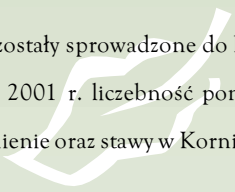
"Wydrze"

"Suchy Łuk"

"Brzyska Wola"

W 1992 r. zostały sprowadzone do leżajskich lasów bobry, które znalazły tu dobre warunki rozwoju, osiągając w 2001 r. liczebność ponad 200 szt. Zasiedliły praktycznie wszystkie większe i mniejsze rzeki, strumienie oraz stawy w Korniaktowie.

Atrakcje turystyczne.

Głównymi atrakcjami turystycznymi Leżajska i okolic są:

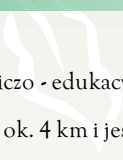
zabytkowy zespół klasztorny O.O. Bernardynów w Leżajsku ze słynnymi, barokowymi organami, gdzie corocznie odbywają się Międzynarodowe Koncerty Organowe, zamek i park Potockich w Łańcucie z dużym zbiorem powozów,

drewniany pałacyk myśliwski w Julinie położony wśród przepięknych lasów sosnowo-bukowych,

Międzynarodowy Festiwal Łowiecki, który odbywa się corocznie w Leżajsku, w październiku.

Uczestniczą w nim zespoły myśliwskie z wielu krajów Europy. W trakcie Festiwalu organizowane są konkursy wiedzy przyrodniczej dla młodzieży, wystawy i polowania z pełnym ceremoniałem łowieckim.

Usytuowanie i przebieg trasy ścieżki edukacyjno - przyrodniczej.

Ścieżka przyrodniczo - edukacyjna usytuowana jest w leśnictwie Jelna, na obrzeżach miasta Leżajska.

Trasa ścieżki liczy ok. 4 km i jest przeznaczona wyłącznie do ruchu pieszego. Pokonanie całej trasy i zapoznanie się z jej atrakcjami zajmie, w zależności od celu zajęć i tempa marszu, ok. 2-3 godziny.

Początek ścieżki znajduje się w siedzibie Nadleśnictwa Leżajsk leżącej przy głównej trasie z Leżajska do Sokołowa Młp., przy jej wylocie z miasta.

Tutaj można zwiedzić ekspozycję spreparowanych zwierząt, posłuchać i przejrzeć multimedialną prezentację 30 gatunków ptaków, oglądać fotografie przyrodnicze prezentujące piękno leżajskich lasów. Są na nich widoki z rezerwatów przyrody, dorodne drzewa, bagna, rozlewiska bobrowe i plantacje nasienne drzew leśnych.

Spreparowane okazy zwierząt to ofiary kłusowników, wypadków drogowych i innych zdarzeń losowych. Są tu tak cenne eksponaty jak: żubr, bieliki, zimorodki, wydry, bóbr, głuszcze, cietrzew, czapla biała i inne.

W prezentacji multimedialnej, łatwiej do otworzenia na monitorze ekranowym, możemy obejrzeć i posłuchać 30 gatunków ptaków zamieszkujących polskie lasy. Prezentacji fotograficznej towarzyszą głosy wydane przez ptaki w okresie godowym. Zobaczymy tu m.in.: żurawia, bociana, dudka, głuszcza, cietrzewia, przepiórkę, ziębę i wiele innych. Słuchając ich melodyjnych głosów, pocujemy się jak wiosną w lesie. W otoczeniu budynku Nadleśnictwa jest do zobaczenia kilkadziesiąt gatunków drzew i krzewów pochodzących z różnych kontynentów: Azji, Europy, Ameryki Płn.. Tutaj też na parkingu można bezpiecznie pozostawić samochód i udać się na pieszą wędrówkę, której trasa rozpoczyna się i kończy właśnie koło Budynku Nadleśnictwa.

Nadleśnictwo Leżajsk jest również znane w Polsce z szerokiej bazy nasiennej. Funkcjonują tu cenne genetycznie plantacje nasienne drzew leśnych: modrzewia, sosny pospolitej, sosny czarnej, lipy drobnolistnej, olchy czarnej, daglezi, dęba bezszypułkowego i szypułkowego, brzozy brodawkowatej, a także wzorowo zagospodarowana szkółka leśna produkująca wysokiej jakości sadzonki.

Po zapoznaniu się z licznymi gatunkami drzew i krzewów rosnących obok siedziby Nadleśnictwa, wychodzimy na szosę wiodącą do Sokołowa Młp. i po przejściu ok. 150 m skręcamy w lewo na oznakowaną ścieżkę. Zaprowadzi nas ona nad wielki zalew o znamiennej nazwie "Floryda".

Stąd już kilka kroków nad rzeczkę "Jagódka", gdzie od 1992 r. bytują bobry.

Ostoje bobrowe - opuszczone.

Na wstępie spotykamy opuszczoną ostoję bobrową. Przez kilka lat bobry zamieszkiwały rejon "Wyspy Sosnowej". Zbudowały dużą tamę, powstało rozlewisko, a w brzegach wykopały nory mieszkalne. Na wyspie i na brzegach wycinały dęby, buki, leszczynę. Nie przeszkadzało im sąsiedztwo wypoczywających nad "Florydą" ludzi, a nawet nocą odwiedzały zalew.

Zalanie terenu nie było korzystne dla rosnących przy strumieniu starych olch, które uschły i trzeba je było usunąć. Po kilku latach, gdy już na brzegach bobry wycięły wszystkie drzewa liściaste, przeniosły się w górę strumienia, budując kolejne tamy. Może po kilku latach znowu tu powrócą.

Obok ostoi umieszczone są dębowe ławy, dla wypoczynku strudzonych wędrowców. Wokół rośnie bór mieszany świeży z sosną i dębem, a w runie z orlicą, borówką czernicą i siódmaczkiem.

Tu możemy usłyszeć leśnych śpiewaków - kosa, drozda, rudzika i ziębę.

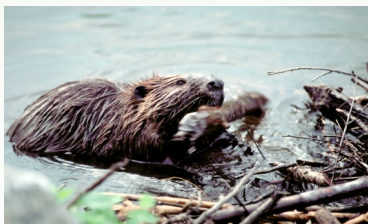
Zabezpieczenie leśnych upraw przed zwierzyną.

Kolejnym obiektem na trasie ścieżki jest ogrodzona siatką uprawa dębowa. Leśnicy w celu zabezpieczenia młodych drzewek przed zgryzaniem przez sarny i jelenie muszą stosować, m.in. ogrodzenia, które są zdejmowane, gdy sadzonki osiągną ok. 2 m wysokości. Zwierzyna szczególnie lubi zgryzać młode pędy, pączki i listki dębów, buków i jesionów, powodując zahamowanie wzrostu drzewek a nawet ich obumieranie.

Czynne ostoje bobrowe.

Po drugiej stronie ścieżki znajdują się zamieszkane ostoje bobrowe. Po kilkanaście metrów wzdłuż brzegów sterczą charakterystyczne, "zastrugane" w ołowek pnie po ściętych drzewach. Cały strumień jest kaskadowo zabudowany całym szeregiem tam. Niektóre z nich mają ponad 20 metrów długości i ok. 2 m wysokości. Są to niezwykle trwałe konstrukcje z gałęzi i mułu, które bobry codziennie konserwują i rozbudowują.

W powstałych rozlewiskach stoją stare olchy, wśród których spokojnie pływają kaczki krzyżówki, cyranki i łyski. Bobry mieszkają tu w norach, do których wejścia znajdują się pod wodą. Część nor przebiega pod ścieżką i w czasie przechodzenia ludzi, zapada się.

Wiosną i latem bobry odżywiają się głównie roślinnością zieloną rosnącą w wodzie i na brzegach. Jesienią ścinają wiele

drzew liściastych, z których odcinają konary i zatapiają w wodzie. Są to ich magazyny żywności na zimę. Żywią się wówczas miazgą łykiem z zatopionych gałęzi. Wiosną przychodzą na świat młode bobry, po 2 - 4 od jednej samicy. Po osiągnięciu 3 lat życia muszą one migrować na nowe tereny, gdzie zakładają własne rodziny.

Bobry spełniają ważną rolę w przyrodzie:

tworzą rozlewiska, w których znajduje środowisko życia wiele gatunków ryb, płazów, i ptaków hamują spływ wody, co powoduje podniesienie poziomu wód gruntowych i uwilgotnienie terenu, poprzez magazynowanie wody zwiększają bezpieczeństwo pożarowe lasów.

Czasem jednak wchodzi w kolizję z interesami człowieka, zalewając grunty rolne i łąki, kopiąc nory w nasypach dróg i groblach stawów lub ścinając cenne gatunki drzew.

Budki lęgowe dla ptaków.

Wzdłuż całej trasy ścieżki spotykamy budki lęgowe, trocinowo-betonowe zbudowane wg projektu prof. R. Graczyka z Poznania. Ich częstymi mieszkańcami są: sikory, kowaliki, muchołówki żałobne, pleszki, krętogłowy a w pobliżu osad również szpaki i wróble. Ptaki chętnie korzystają z tych sztucznych dziupli, gdyż naturalnych jest w lesie za mało. Gatunki te nazywamy dziuplakami.

Są one bardzo pożyteczne dla lasu, ponieważ niszczą wiele szkodliwych owadów. W tym zakresie wyróżniają się: sikory, które dziennie zjadają więcej niż same ważą.

Śródleśne bagno.

Po kilkudziesięciu metrach dochodzimy do uroczego, śródleśnego bagna. Tutaj z pomostu widokowego możemy podziwiać roślinność bagienną z pałąk wodną, trzciną, strzałką wodną. W wodzie lub na brzegach można zobaczyć zaskrońce i żaby, a do słońca wygrzewające się żmije zygzakowate i jaszczurki zwinki. Jest tu też dużo ptaków wodnych, a na sąsiednich olchach, spostrzegawczy turysta może wypatrzeć misterne gniazdo wilgi (przypominające zawieszony na gałązce koszyk) i usłyszeć jej melodyjne pogwizdywanie. Na grubych, sosnowych konarach często przesiadują myszołowy polujące na myszy i jaszczurki. Tutaj wieczorem w maju możemy posłuchać koncertu żab i być aktywnym uczestnikiem "tańca" komarów...,

Z pomostu udajemy się linią oddziałową w kierunku szosy. Po drodze spotykamy zbiorowisko roślinne zwane olsem. W górnym piętrze lasu występuje olcha czarna, wśród krzewów znajdujemy kruszynę i jarzębinę, a na skraju trzmielinę. W runie występują kaczeńce, paprocie, psianka. Gleby są tu żyzne i silnie wilgotne.

Obok oglądamy świerczynę posadzoną na gruncie porolnym. Tworzy ona tak gęsty drzewostan, że w warstwie runa, z powodu braku światła występuje niewiele roślin. Rosną tu tylko mchy, a na obrzeżach szczawik zajęczy.

Przed szosą, po lewej stronie oglądamy sztuczne odnowienie bukowe posadzone w starodrzewiu sosnowym. Buk w młodym wieku dobrze znosi ocienienie, dlatego może rosnąć pod innymi drzewami. Po prawej stronie, w uprawie leśnej widzimy dorodne krzaki żarnowca miotlastego - rośliny motylkowej o pięknych złocisto-żółtych kwiatach.

Obok szosy znajdują się ławy i stoły dla wypoczynku strudzonych wędrowców.

Zwierzęta naszych lasów.

Na tablicy poglądowej możemy zapoznać się z opisami zwierząt zamieszkujących leżajskie lasy, a występują w nich m. in. jelenie, sarny, daniiele, dziki, wilki, lisy, borsuki, oraz wiele gatunków ptaków - sowy, dzięcioły, sikory, muchołówki, kruki, dudki, kosy, drozdy, myszołowy i inne.

Pamiętajmy, że zwierzęta są gospodarzami w lesie, a ludzie tylko gośćmi. Dlatego nie płoszmy ich, nie niszczy gniazd i nie zabieramy młodych do domu.

Po odpoczynku ruszamy dalej. Przechodzimy przez 80 letni drzewostan, gdzie w runie pospolicie występuje borówka czernica, tak chętnie przez nas zbierana. Dalej spotykamy paśnik do dokarmiania zwierzyny i lizawki, w których podawana jest sól. Zwierzyna leśna w czasie ciężkich, śnieżnych zim wymaga pomocy człowieka. Myśliwi wykładają w paśnikach siano, owies w snopach i liściarkę (to suszone pędy malin, drzew liściastych lub topinamburu), a do korytek umieszczonych obok wsypują ziarno zbóż i żołędzie. Z paśników chętnie korzystają: jelenie, daniiele, sarny.

Odnowienia lasu.

Wzdłuż ścieżki spotykamy naturalne odnowienie jodły i buka. Są to gatunki ciężkonasienne i w młodości dobrze znoszą ocienienie. Dlatego też same obsiewają się pod starymi drzewami, tworząc zwarte łany młodych drzewek. Leśnicy stopniowo wycinają dojrzałe drzewa, dopuszczając w ten sposób więcej światła do dna lasu. Po kilkunastu latach, gdy odnowienie naturalne osiągnie kilka metrów wysokości, usuwa się całkowicie drzewa z górnej warstwy i młody las zajmuje miejsce starego.

Obok, na uprawie leśnej widzimy inny sposób zabezpieczenia sadzonek dęba przed zgryzaniem przez zwierzynę - to zakładanie osłonek. Wewnątrz osłonki panuje swoisty mikroklimat (trochę jak w szklarni).

Drzewko nie jest zgryzane i szybciej rośnie, a gdy osiągnie wysokość ponad 1,50 m i zwierzyna nie może już zniszczyć pędu szczytowego, osłonkę zdejmujemy, a wiotkie drzewko przywiązujemy do palika.

Teraz przechodzimy w kierunku dojrzałych drzewostanów dębowo-sosnowych z domieszką buka, graba, brzozy rosnących na siedliskach lasu mieszanego świeżego. Tutaj w podszycie pospolicie występuje leszczyna, rzadziej głóg. W runie spotykamy łany konwalii majowej, dąbrówkę rozłogową, a wiosną zawilca gajowego. W starych, próchniejących drzewach dzięcioły wykuwają co roku nowe dziuple. Tu można zobaczyć dzięcioła czarnego - największego dzięcioła w Polsce oraz inne gatunki dzięciołów - pstre i zielone.

Po drugiej stronie ścieżki oglądamy szybko rosnące, młode daglezie zielone. Jest to gatunek pochodzący z Ameryki Północnej, podobny do naszej jodły. W swojej ojczyźnie osiąga potężne rozmiary, nawet ponad 70 metrów wysokości i ok. 2 metrów średnicy pnia.

Obok rośnie młodnik na pożarzysku. Młody las spalił się tutaj ok. 8 lat wcześniej. Na części powierzchni jako pierwsza obsiała się brzoza, która jest gatunkiem lekkonasiennym, pionierskim, a jej nasiona są przenoszone przez wiatr na znaczne odległości. Pozostałą część leśnicy obsadzili sosną, modrzewiem, daglezją i dębem.

Dalej na skrzyżowaniu dróg leśnych stoi pojedynczy dąb, a na nim mała kapliczka Św. Huberta - patrona myśliwych i leśników.

Po lewej stronie ścieżki oglądamy naturalne odnowienie dęba, który również w młodości dobrze znosi częściowe ocienienie. Zbyt gęste, dębowe podrosty muszą być stopniowo przerzedzone, a rosnące nad nim drzewa z czasem usunięte.

Wychodzimy na otwartą przestrzeń. Nad rozległymi uprawami leśnymi trzepocze i śpiewa skowronek borowy zwany lerką. Wtóruje mu świergotek drzewny. W głębi uprawy stoi czatownia myśliwska zwana amboną. Skąd myśliwi przeprowadzają niezbędny odstrzał zwierzyny, aby zachować równowagę pomiędzy ilością zwierzyny, a środowiskiem jej bytowania. Nadmiar zwierzyny mógłby zniszczyć młody las i uprawy rolne. Do odstrzału przeznaczone są sztuki słabe, chore i o zdeformowanym porożu.

Tutaj pod dębami możemy odpocząć i przy pomocy tablicy zapoznać się z najczęściej spotykanymi owadami leśnymi. Jedne z nich są pożyteczne dla lasu, np. mrówka rudnica, biegacz, przekrasek, a inne szkodliwe, niszczące las: brudnica, poproch cetyniak, strzygonia, bartaczka, korniki, cetyńce, szczeliniak.

Leśnicy podobnie jak rolnicy dojrzałe zboże, ścinają stare drzewa, aby uzyskać zdrowe drewno. W celu tzw. "wymiany starego lasu na młody" stosuje się określone rodzaje cięć w zależności od żyzności siedliska i składu gatunkowego drzewostanu. Zamieszczona obok tablica obrazuje nam kilka sposobów:

na siedliskach borowych z sosną, stosuje się tzw. zręby zupełne, gdzie na określonej powierzchni jednorazowo usuwa się wszystkie drzewa dojrzałe, a w ich miejsce sztucznie sadzone są gatunki światłożądne - sosna, modrzew, brzoza.

na siedliskach żyzniejszych, w lasach liściastych i mieszanych stosowane są tzw. cięcia gniazdowe, polegające na wycięciu niewielkich (kilkanaście arów) powierzchni - gniazd i posadzeniu na nich gatunków wymagających ocienienia bocznego - dąb, buk. W osłonie starych drzew rosną kilka, kilkanaście lat. Następnie usuwamy pozostały drzewostan i wprowadzamy gatunki światłożądne.

na siedliskach bardzo żyznych las odnawia się sam. Rosną tam przede wszystkim gatunki cienioznośne - buk i jodła, które obsiewają się pod okapem starych drzew. W miarę upływu czasu młode drzewka potrzebują coraz więcej światła. Dlatego też stopniowo usuwa się dojrzały drzewostan, stwarzając warunki wzrostu dla nowego pokolenia lasu.

W osłonie starych drzew rosną kilka, kilkanaście lat. Następnie usuwamy pozostały drzewostan i wprowadzamy gatunki światłożadne.

na siedliskach bardzo żyznych las odnawia się sam. Rosną tam przede wszystkim gatunki cieniożne - buk i jodła, które obsiewają się pod okapem starych drzew. W miarę upływu czasu młode drzewka potrzebują coraz więcej światła. Dlatego też stopniowo usuwa się dojrzały drzewostan, stwarzając warunki wzrostu dla nowego pokolenia lasu.

Ochrona przeciwpożarowa lasu.

Po odpoczynku przechodzimy wzdłuż młodnika sosnowego, który jest poprzecinany pasmi przeciwpożarowymi. Zapobiegają one rozprzestrzenianiu się ognia na całą powierzchnię. Pasy są corocznie przeorywane. Zakładamy je również wzdłuż dróg publicznych.

Pożary każdego roku powodują ogromne straty w lasach. Płoną drzewa, krzewy, runo.

W ogniu giną zwierzęta, ptaki, pożyteczne owady i mikroorganizmy glebowe, a ogromne ilości dymu zanieczyszczają powietrze.

Ścieżka powoli dobiega do punktu wyjścia.

Można jeszcze posiedzieć pod zadaszeniem, przeanalizować przebytą trasę, pooddychać świeżym powietrzem, posłuchać śpiewu ptaków.

Jeżeli zauroczyły Cię leżajskie lasy - wrócisz tu na pewno

Serdecznie zapraszamy.

Nadleśnictwo Leżajsk

Legenda:

- Granica nadleśnictwa
- Granica RDLP
- Rzeki zbiorniki wodne
- Główne drogi
- Siedziba nadleśnictwa
- Miasta powiatowe
- Miejscowości
- Rezerваты przyrody
- Ścieżki przyrodnicze
- Pola biwakowe

